

Likstammens Miljövänner

Träff på Tovetorp 9 februari 2020

Cilla Kullberg: pratade under rubriken **“Flyttfåglar och fettupplagring; när, var, hur, och varför?”**

Olofs minnesanteckningar från Cillas föredrag:

Ungefär 255 fågelarter häckar i Sverige, totalt 70 miljoner par. Den vanligaste arten är lövsångare där det finns drygt 13 miljoner par. 78 arter är typiska stannfåglar medan resten flyttar, somliga ner i Europa söder om Sverige, andra till Medelhavsområdet, och långdistansflyttarna i sin tur till Afrika söder om Sahara.

Fåglar som flyttar gör det ofta i etapper, de kanske flyger några dagar i sträck, sedan rastar de under en vecka eller två och äter upp sig. Därefter en ny likartad etapp. När fåglar rastar lägger de på sig fett som ibland kan vara så mycket att kroppsvikten fördubblas.

Födoförhållanden, väderleken och predationstryck är faktorer som påverkar flytten: när den sker och hur länge fågeln stannar på olika rastställen för att bygga upp fettreserver. Det kan vara bra att ha mycket fett när individen ska påbörja flytten men det har också visat sig att för mycket fett, dvs för hög vikt, påverkar flygförmågan och kan göra att fågeln lättare tas av ett rovdjur.

Totalt ungefär 35 arter småfåglar från Norden flyttar över Sahara. Forskning som Cilla varit inblandad i har bland annat fokuserat på trädgårdssångare som rastar på Kreta under flykten. Forskningen har visat att fåglarna lägger på sig mer vikt på Kreta än vad de väger när de flyttar från Sverige. Anledningen är troligtvis att de behöver mera energi när de flyttar över Medelhavet och Sahara än vad de behöver när de flyttar från Sverige där de har landkontakt med skogar och andra lämpliga miljöer på vägen mot Kreta. På plats på Kreta sitter fåglarna ofta ganska stilla i omkring 15 dagar för att lägga på sig vikt, omkring 0.5-1 gram/dygn. På så sätt kom de att fördubbla sin vikt under sin tid på Kreta.

Vad gäller frågan om hur fåglar vet vart de ska flytta så har forskningen visat att många arter flyttar med hjälp av jordens magnetfält där fåglarna kan känna av såväl fältets vinkel som dess styrka och på så sätt orientera sin flyttning åt rätt håll. Experiment med näktergal och rödhake på Tovetorp visar att fåglarna reagerar på ett manipulerat magnetfält och lagrar fett beroende på var det tror att de är, beroende på hur forskarna varierar magnetfältet.

Småfåglar som flyttar till tropiska Afrika flyttar runt i ganska stora områden beroende på bland annat nederbörden och därmed kopplad födotillgång. Konkurrensen om föda är stor och det gäller att vara på rätt plats.

Rosenfinken är en av få arter som på hösten flyttar åt öster (egentligen sydöst). Forskningen visar att de flyttar ganska långsamt under höstflytten, typ 85 km/dygn. Flytten på våren går däremot betydligt snabbare, ca 360 km/dygn.

Andra arter som flyttar långa sträckor är tex myrspoven. De flyttar från norra Stillaohavsområdet till Nya Zeeland på 8 dagar, non-stop flygning över 10,000 km. Dubbelbeckasinen är också en annan häftig non-stop flyttare som har noterats flytta ca 5500 km från Jämtland till Västafrika på 64 timmar. Medelhastigheten blir då 90 km/t.